

Jůva, Vladimír

25 let československé socialistické pedagogiky

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. I, Řada pedagogicko-psychologická. 1973, vol. 22, iss. 18, pp. [7]-15

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/112670>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

VLADIMÍR JŮVA

25 LET ČESKOSLOVENSKE SOCIALISTICKÉ PEDAGOGIKY

V únoru 1973 uplynulo 25 let od historických dnů, kdy v rozhodující třídní srážce s reakcí zvítězila dělnická třída vedená Komunistickou stranou Československa a vybojovala trvalé vítězství socialismu v naší zemi. Události z roku 1920 se neopakovaly. Komunistická strana Československa, poučená zkušenostmi první republiky a vedená Klementem Gottwaldem svým rozhodným vystoupením odhalila záměry buržoazních politiků a v čele dělnické třídy a širokých mas pracujících, opřená o ideovou i materiální pomoc Sovětského svazu nastoupila cestu k vybudování socialistické společnosti.

Čtvrt století není z historického hlediska dlouhé údobí. V naší národní historii jsou údobí mnohem delší, za kterých nedošlo k hlubším změnám ani v ekonomické, ani v sociálně politické a kulturní sféře. Krátká údobí nadějí bývala v naší minulosti překryta desetiletými stagnace a reakce, přerušovanými jen živelnými výbuchy odporu širokých lidových vrstev proti feudálnímu a kapitalistickému vykořisťování. A právě v tomto srovnání se nám současníkům dnes jeví uplynulé čtvrtstoletí jako jedna z nejvýznamnějších historických etap ve více než tisíciletých dějinách našich národů. Za jediné čtvrtstoletí byla rozbita historická pouta třídní společnosti a byly položeny trvalé základy naší socialistické výstavby. Když 20. ledna 1973 generální tajemník KSČ Gustáv Husák hodnotil náš uplynulý vývoj na zasedání ÚV KSČ, mohl s oprávněnou hrdostí konstatovat, že „revoluční změny umožnily prudký rozmach výrobních sil a takový rozvoj ve všech oblastech života společnosti, jaký dějiny našich národů nepoznaly“.

V krátkém časovém úseku 25 let vznikla komplexní ekonomická základna socialismu, uskutečnila se rozsáhlá průmyslová industrializace, združstevnilo se zemědělství a proběhla obrovská kulturní revoluce, a to vše za krajně složité mezinárodní situace, pod hrozbou nové světové války, v průběhu studené války a v podmínkách rafinované války ekonomické a ideologické. Teprve v kontextu světového vývoje uplynulých 25 let plně vyniknou významné výsledky naší práce.

Za čtvrtstoletí socialistické výstavby vzrostla průmyslová výroba v naší zemi 7,6krát, z toho strojírenství více než 16krát, chemický průmysl téměř 19krát a objem stavební výroby 8,6krát. Zemědělství s $\frac{1}{3}$ pracovníků a na snížené celkové výměře půdy produkuje ve srovnání s rokem 1936 o 30 %

více a pracovní produktivita se v něm zvýšila téměř 3,5krát. To vše je provázeno trvalým růstem národního důchodu, který se zvýšil 4,3krát. Na Slovensku dnes produkují závody za 10 dní tolik výrobků, kolik jich vyráběly před válkou za celý rok.

Socialismus tak vytvořil v Československu předpoklady pro praktické naplnění zásady co nejlépe uspokojovat hmotné i kulturní potřeby lidu. Bylo dosaženo plné zaměstnanosti, byly zabezpečeny trvalé životní jistoty obyvatelstva a byl překonán zásadní rozdíl mezi jednotlivými sociálními skupinami, mezi jednotlivými oblastmi i mezi městem a venkovem. Trvalý růst osobní i společenské potřeby, rozvoj široce koncipované sociální péče a kvantitativní i kvalitativní rozvoj socialistické kultury, to vše jsou charakteristické znaky uplynulého údobí, kdy se před očima jediné generace za její aktivní účasti uskutečnila epochální proměna buržoazního Československa ve federativní Československou socialistickou republiku.

Významným činitelem v rozvoji socialistické společnosti se v uplynulých letech stala vedle politické a ekonomické sféry i **oblast pedagogická**. Budování socialismu vyžaduje vedle základních strukturních proměn ekonomických, politických a kulturních i kvalitativně novou výchovu všech členů společnosti, uskutečňovanou nejen koordinovanou sítí specifických výchovně vzdělávacích zařízení, ale celou společností v nejširším smyslu slova. Tempo a úspěch socialistické výstavby od počátku uplynulé čtvrtstoleté etapy byly závislé také na koncepci nové komunistické výchovy, na vytvoření adekvátní sítě institucí a na rozvoji socialistické pedagogiky jako vědy, která má společnosti přinést komplexní analýzu výchovného procesu, jeho cílů, prostředků, principů, forem a metod a tak poskytnout výchovné praxi ve všech oblastech života společnosti ověřené podklady pro realizaci úspěšné výchovné činnosti. Položme si proto otázku, jakých výsledků jsme v uplynulém čtvrtstoletí dosáhli na tomto úseku, které problémy jsme řešili, s jakými potížemi jsme se setkávali a jaké jsou naše perspektivy a úkoly v nejbližší budoucnosti.

Idea komunistické výchovy není idea nová a má dlouhou tradici. Setkáme se s ní již v díle raných utopických socialistů (More, Campanella), ve francouzském utopickém socialismu na přelomu 18. a 19. století (Saint-Simon, Fourier, Cabet) i v anglickém Owenově pokusu o socialistickou reformu ekonomickou a pedagogickou. Tvůrcové vědeckého socialismu Marx a Engels přinesli ve svém díle filosofické základy nové koncepce výchovy jako významného činitele při budování socialistické společnosti. Analyzovali úlohu výchovy v životě společnosti, odhalili její spojitost s ekonomickými, sociálně politickými a kulturními podmínkami a vytyčili jako obecný cíl socialistické výchovy všestranný rozvoj jedince jako aktivního tvůrce socialistické společnosti.

Ideovou koncepci socialistické výchovy dovršil a na konkrétní podmínky prvního socialistického státu na světě aplikoval **Vladimír Iljič Lenin**. Tento geniální marxistický filosof, stratég socialistické revoluce a tvůrce sovětského státu položil svým filosofickým a politickým dílem ideové základy, ze kterých s úspěchem vychází nejen sovětská a socialistická pedagogika, ale které inspirují pokrokové pedagogické snahy na celém světě. Ve svém díle ukázal Vladimír Iljič Lenin historický a třídní ráz výchovy v každé společnosti. Jako nejvyšší cíl komunistické výchovy vytyčil všestranný roz-

voj jedince jako budovatele socialistické společnosti. Proti preferenci individuálních výchovných cílů, příznačných pro západní pedagogiku na prahu 20. století, Lenin tak jednoznačně vyzvedl jako základní rys socialistické výchovy její společenskou angažovanost, její sociální funkci jako významného činitele při výstavbě a rozvoji socialistické společnosti. Ve svém projevu k mládeži na třetím sjezdu Komsomolu v roce 1920 charakterizoval v obecných rysech hlavní zaměření komunistické výchovy. Ukázal na význam hlubokého a kritického osvojení si vědeckých poznatků, na význam vytrvalé a houževnaté práce pro společnost i na význam těsného sepětí vzdělání s životní praxí socialistické společnosti. Ve spojitosti s industrializací země vyzvedl úlohu polytechnického vzdělání jako nedílné součásti všestranného rozvoje každého člena socialistické společnosti. Vyústěním veškeré výchovy pak má být vypěstování základních rysů komunistické morálky, tj. výchova jedince ke kolektivismu, k socialistickému vlastnictví a internacionalismu, k odpovědnému vztahu k práci a k socialistickému vlastnictví, k uvědomělé kázni a k socialistickému humanismu.

Leninskou koncepci komunistické výchovy pak rozpracovala celá plejáda vynikajících pedagogických osobností. Vzpomeňme jen v této souvislosti významného přínosu Krupské, Kalinina, Makarenka a jejich pokračovatelů, Kairova, Gončarova, Jesipova, Lordkipanidzeho a mnoha dalších, které jsme tak často od historického roku 1948 uvítali i na naší půdě. Pro Československo bylo velmi významné, že se na prahu svého socialistického vývoje mohlo opřít nejenom o materiální a morální pomoc Sovětského svazu, ale i o jeho rozpracovaný systém komunistické výchovy. Díky těmto rozsáhlým sovětským pedagogickým zkušenostem s výchovou člověka v nových socialistických podmínkách se mohla i na naší půdě v krátké době úspěšně rozpracovat koncepcí komunistické výchovy československé mládeže i všech pracujících, kodifikovat v zákonné formě a uvést v život v bohaté a stále se rozvíjející síti škol a dalších výchovně vzdělávacích zařízeních, jaká nemají dosud v našich dějinách obdoby.

Často se setkáváme s otázkou, v čem vlastně tkví *specifičnost komunistické výchovy* jako kvalitativně nového výchovného modelu adekvátního socialistické společnosti. Tuto otázku si v uplynulých letech kladli naši političtí představitelé, kladla si ji široká učitelská a vychovatelská veřejnost, kladli si ji pokrokoví pracovníci hromadných sdělovacích prostředků i dalších institucí a organizací. Komunistická výchova je historicky nový model výchovy všestranně rozvítěného jedince jako socialisticky angažovaného občana. Stojí na ideologické bázi marxismu-leninismu, usiluje o rozvoj jedince z hlediska všech výchovných složek za priority výchovy světonázorové, integruje vzdělání jedince s jeho výchovou v užším smyslu a usiluje o stále a těsné sepětí veškeré výchovy se životem společnosti, s jeho potřebami i perspektivami. Základní ideové postoje, charakterizující tuto výchovu, tvoří dialekticko-materialistický ateistický světový názor, socialistické vlastenectví a internacionalismus a socialistický humanismus.

K uskutečnění takového náročného výchovy bylo zapotřebí od základů přestavět **strukturu výchovně vzdělávacích institucí** a naplnit jejich práci novým obsahem za využití nových prostředků, forem i metod výchovné práce. Idea základní školské reformy narůstala dlouho, ale jejímu řešení stála v cestě nepřekročitelná bariéra třídní společnosti a antagonistických

zájmů jednotlivých tříd a sociálních skupin. Tak se stalo, že školský systém, vytvořený v druhé polovině 19. století, přetrval s malými obměnami až do roku 1945. V předmnichovské republice sice probíhaly ostré diskuse o školské reformě, zvláště o jednotném nižším středním školství, které by v sobě zahrnuvalo také měšťanskou školu, avšak k provedení základní demokratické školské reformy nikdy nedošlo.

Snahy o demokratizaci školy a o jednotný školský systém se stávají opět aktuální po porážce fašismu. Probíhá ostrý politický boj o charakter školy, který byl jedním ze symptomů boje o charakter poválečné republiky. Tento boj se rozhodl teprve únorovým vítězstvím ve prospěch jednotné socialistické školy. Školské zákony z let 1948, 1953 a 1960 jsou pak jen určitými formami konkretizace nového typu socialistického vzdělávacího systému. V nich postupně vykrystalizovala podoba výchovně vzdělávacího systému socialistické společnosti, který umožňuje veškeré populaci komplexní rozvoj od předškolního věku a v němž je zajištěna návaznost jednotlivých stupňů, jakož i koordinace jednotlivých institucí.

Uplynulých 25 let znamenalo rozvoj výchovně vzdělávací soustavy, jaký není znám v celé naší historii. Vedle sítě základních a středních škol se rozrostla nebyvalou měrou síť škol odborných a vysokých, podstatně se zvýšil počet mateřských škol, rozvinuly se školní družiny, kluby, nejrůznější typy domovů mládeže i dalších mimoškolních výchovných institucí. A to jsme teprve na prahu dalekosáhlého rozvoje sítě výchovně vzdělávacích zařízení. Právem mohl Gustáv Husák při hodnocení uplynulého vývoje konstatovat: „Nikdy v minulosti neměl pracující člověk a jeho děti takové podmínky pro vzdělání, kulturní vyžití a uplatnění schopností a talentu, jak je tomu dnes za socialismu. Jen počet vysokoškoláků vzrostl v porovnání se školním rokem 1936/37 přibližně sedminásobně a na Slovensku téměř dvacetinásobně. Náklady na investiční rozvoj školství od konce roku 1948 do konce této pětiletky budou činit více než 30 miliard korun, přičemž věcné náklady na školství a kulturu činí ročně více než 14 miliard korun. Žádný kapitalistický stát nevydává na tuto oblast tolik prostředků jako socialistické země.“

Zásadní socialistické proměny ve výchově a v systému výchovně vzdělávacích institucí po Únoru 1948 byly od počátku současně provázeny kvalitativní proměnou i nebyvalým kvantitativním růstem **české a slovenské pedagogiky**. Pedagogika jako věda o výchově má v našich zemích velkou tradici. Husitský demokratický výchovný ideál byl teoreticky vyjádřen již v díle Komenského a našel své zákonité teoretické pokračování v naší pedagogice obrozenecké i v pedagogice na přelomu 19. a 20. století, charakterizované především dílem Gustava Adolfa Lindnera a Otakara Kádnera. Jejich demokratismus, antiklerikalismus, boj o národní charakter výchovy, boj za vysokoškolské vzdělání učitelstva stejně jako podpora vyšších forem dívčího vzdělání zůstanou vždy světlými stránkami v historii naší pedagogické vědy. Ani jejich dílo, ani další práce oficiální české a slovenské pedagogiky nemohly však překročit ekonomicko-politickou a ideologickou determinaci buržoazní společnosti, a tak jen v pedagogických projevech neohrožených bojovníků za socialismu, jakými byli Ladislav Zápotocký, Josef Boleslav Pecka nebo Josef Hybeš, a politicky nejuvědomějších učí-

telů typu Pankráce Krkošky nebo Josefa Hakena se již jasně rýsoval profil výchovy nového typu — výchovy komunistické.

Teprve Únor 1948, který s konečnou platností uvolnil cestu socialistické výstavbě v Československu, znamenal i pro českou a slovenskou pedagogiku historický předěl, kdy se postupně koncipuje teorie socialistické výchovy a stává se oficiálním východiskem státní výchovné politiky. V atmosféře silící politické, hospodářské a kulturní spolupráce se Sovětským svazem narůstal po Únoru přirozený zájem o sovětskou pedagogickou vědu. Čeští a slovenští pedagogičtí odborníci systematicky studují sovětskou pedagogiku, pedagogické delegace navštěvují Sovětský svaz, vědečtí odborníci odcházejí do Sovětského svazu na dlouhodobé studijní pobyty. Dochází k rozsáhlé překladové publikaci sovětských pedagogických prací. Poměrně v krátké době se objevují v českém i slovenském znění sovětské obecné pedagogiky (Kairov, Smirnov, Jesipov—Gončarov, Ogorodnikov—Šimbirjov), dějiny pedagogiky (Medynskij, Konstantinov, Šabajevová), didaktiky (Danilov—Jesipov, Skatkin, Lordkipanidze), předškolní pedagogiky (Flerinová, Sorokinová), didaktiky jednotlivých oborů a nesčetné monografie metodické povahy. Teprve po Únoru poznává širší veřejnost v překladu pedagogické ideje Leninovy, Krupské, Kalininovy, Makarenkovy a spolu s tím poznává i klasický pedagogický odkaz ruské pedagogiky (díla revolučních demokratů, Ušinského, Tolstého a dalších). Byla to neopakovatelná atmosféra bratrské spolupráce v pedagogických vědách, atmosféra širokého poznávání sovětských zkušeností v oboru, který se tak zasloužil při formování sovětského občana, budovatele i obránce sovětské vlasti.

Od počátku padesátých let se postupně objevuje domácí socialisticky orientovaná pedagogická literatura. Vycházejí první kolektivní obecné pedagogiky, první syntetické dějiny pedagogiky napsané z marxistického hlediska a množí se počet prací věnovaných specifickým pedagogickým otázkám teoretické i metodické povahy. Teprve po Únoru se v české a slovenské pedagogice začínají soustavně rozvíjet četné dílčí pedagogické disciplíny, v minulosti jen okrajově zastoupené v rámci syntetických prací. Je mimo možnosti této stati byt jen vyjmenovat všechny obory, v pedagogice po Únoru rozvíjené, natož uvést a zhodnotit nesčetné knižní i časopisecké práce mnohdy vysoké a v minulosti nedosahované úrovně. Vedle četných prací obecně pedagogických a didaktických přineslo uplynulé období velikou žeň studií z oblasti jednotlivých výchovných složek, ať již jde o práce z oboru výchovy světonázorové, mravní, estetické, nebo výchovy pracovní a technické. Byly položeny základy vysokoškolské pedagogiky, pedagogiky dospělých i sociální pedagogiky. Metodiky jednotlivých předmětů učinily první kroky k zvědečtění svého oboru, k tomu, aby se staly skutečnými oborovými pedagogikami a oborovými didaktikami. Také oblast speciální pedagogiky se stala oprávněně předmětem zvýšeného teoretického zájmu odpovídajícího jejímu společenskému významu. Rozsáhlá práce byla vykonána v oblasti předškolní i v oblasti školní pedagogiky obecně vzdělávacích i odborných a učňovských škol.

Zaslouží-li trvalý obdiv socialistický rozvoj Slovenska v oblasti ekonomické a kulturní, není tomu jinak i v oblasti pedagogické. Slovensko, které za první republiky téměř nezná vlastní pedagogickou teorii, je dnes v oblasti pedagogických věd zemí, která se může svými výsledky hrdě postavit

vedle kteréhokoliv socialistického státu. Právě v oblasti pedagogických věd, dříve na Slovensku pěstovaných jen sporadicky, můžeme nejlépe vidět, co přináší leninská národnostní politika v socialistických federacích pro rozvoj jednotlivých národů a jejich kultury. Slovenská pedagogika se stala v socialistickém Československu významnou a neodmyslitelnou součástí celostátní socialistické pedagogiky.

Rozvoj československé pedagogické teorie po Únoru by byl nemyslitelný bez vytvoření rozsáhlé **vědeckovýzkumné základny**, která v sobě zahrnuje pracoviště nejrůznějšího typu a nejrůznějších profilů. V uplynulém čtvrtstoletí jsme svědky nebyvalého rozvoje kateder pedagogiky na všech typech vysokých škol, tedy nejen na universitách, ale i na vysokých školách technických, zemědělských a vojenských. Významnou úlohu v rozvoji pedagogických věd sehrál Pedagogický ústav Jana Amose Komenského při Československé akademii věd v Praze, po dlouhá léta řízený nestorem československé socialistické pedagogiky akademikem Otokarem Chlupem; přínos tohoto ústavu byl zvláště na úseku komeniologického bádání a při řešení koncepčních problémů socialistické pedagogiky. V Praze a v Bratislavě pracují jako resortní zařízení ministerstev školství výzkumné ústavy pedagogické, které specializací svých pracovníků pokrývají většinu oborových pedagogik a didaktik. Obdobnou funkci plní i Ústav odborného školství na úseku odborných a učňovských škol. V krajských centrech rozvinuly svou významnou činnost krajské pedagogické ústavy jako metodická zařízení pro různé formy dalšího pedagogického vzdělávání i pro aplikovaný pedagogický výzkum. Významnou úlohu v koordinaci teoretické práce v pedagogických vědách i v rozšiřování pedagogických poznatků do praxe hraje Československá pedagogická společnost, založená v roce 1964, která ve svých řadách sdružuje několik set českých a slovenských pedagogických teoretiků i předních školských pracovníků a nejvyspělejších učitelů a vychovatelů, jejíž řady se v příštích letech jistě ještě podstatně rozšíří. Vybudovat tuto rozsáhlou a koordinovanou pedagogickou frontu, jakou si snad předchozí generace nedovedly ani představit, nebyl úkol ani malý ani snadný. Nebyl by se mohl podařit, kdyby zde nebylo jasné dlouhodobé linie, ideové a materiální podpory KSČ a státních orgánů a především obětavé práce desítek a stovek pedagogů vedených jednotným úsilím o vytvoření komplexní socialistické pedagogiky jako ideové a teoretické základny pro úspěšnou výchovnou práci.

Celý uplynulý čtvrtstoletý vývoj neprobíhal — tak jako vývoj celé naší společnosti — bez obtíží a bez problémů. Narůstající krizová situace ekonomická, politická a kulturní šedesátých let, která se projevila v kritickém roce 1968 otevřeným antisocialismem a antisovětským, se odrazila i v oblasti pedagogické teorie a praxe. Kládeme-li si dnes otázku, v čem se především tato krize obrazila v oblasti pedagogických věd, vyvstane nám do popředí několik typických symptomů.

Základním příznakem bylo podcenění, ne-li přímo znehodnocení dosažených výsledků na poli pedagogiky a výchovy. Pedagogika a výchova byly více a více odtrhovány od socialistické společenské praxe, od základních úkolů rozvoje socialistické společnosti a někteří autoři chtěli chápat pedagogiku jako vědu zcela nezávislou na této společenské realitě. Odvrat od sovětské a socialistické pedagogiky byl stále více provázen přečeňová-

ním buržoazních pedagogických teorií, ať již domácí proveniencie z dob první republiky, nebo současné západní proveniencie. Bude úkolem historiků pedagogiky, obecných pedagogů, ale i specialistů v jednotlivých dílčích pedagogických oborech odhalit průnik prvků neopozitivistické, pragmatické, existencialistické a mnohdy i neotomistické buržoazní pedagogiky do teoretické soustavy pedagogiky socialistické. Stačí připomenout, co bylo od počátku šedesátých let překládáno, kolik koncepčních a metodologických prací západní pedagogiky se dostalo na náš trh bez kritického zhodnocení a dezorientovalo širokou pedagogickou veřejnost. Spolu se západními vlivy a v jejich důsledku se projevilo neblaze podcenění společenské funkce výchovy; staronové buržoazní tendence, přeceňující dědičnost a živelné vlivy prostředí a chápající výchovu jen jako službu — ne-li posluhování — jedinci, to vše se znovu v názncích a někdy i značně otevřeně začalo projevovat i v naší pedagogické teorii. Ztráta pedagogických perspektiv, pedagogického optimismu — těchto typických rysů komunistické pedagogiky — se musela negativně projevit i v praxi. Při selhání sdělovacích prostředků došlo k rozrušení jednotného socialistického výchovného systému, byly jednostranně přeceňovány diferenciatní prvky ve výchově a naopak byla podceněna její integrační funkce; také přecenění národních specifíků oslabovalo důraz na obecný socialistický charakter naší výchovy.

Jako v celé společnosti i v pedagogické teorii a ve výchovné praxi bylo zapotřebí v konsolidačním období odhalovat chybné a nesprávné názory i praktiky a hledat nesporná východiska socialistické pedagogické teorie i výchovné praxe. Není náhodné, že se v období konsolidace dostalo do popředí studium pedagogických idejí klasiků marxismu-leninismu a zakladatelských postav socialistické pedagogiky. Znovu byly doceněny významné pedagogické podněty Makarenkovy, Kalininovy, Krupské a dalších sovětských pedagogů, znovu nabyly na aktuálnosti koncepční pedagogické podněty Klementa Gottwalda, Zdeňka Nejedlého, Otokara Chlupa i dalších pedagogů-komunistů, kteří kladli první základy naší socialistické pedagogiky po Únoru 1948.

Hodnotíme-li dnes uplynulé údobí v oblasti pedagogiky, uvědomujeme si, kolik bylo vykonáno, a to často za obtížných podmínek a za stálého ideologického zápasu komunistické ideologie s pozůstatky buržoazních teorií. Byly položeny trvalé základy socialistické pedagogiky v Československu, byla vytvořena dosud nebyvalá vědeckovýzkumná základna československé pedagogiky, pedagogická teorie začala být pěstována v celém souboru disciplín a studium pedagogiky se stává organickou součástí přípravy pro nejrozmanitější profese.

XIV. sjezd KSČ dal pedagogické vědě jasné a smělé perspektivy; badatelská práce je celostátně koordinována v rámci státního a resortního plánu a v nejbližší budoucnosti nastoupíme cestu rozsáhlé mezinárodní koordinace pedagogické výzkumné práce v rámci celé socialistické soustavy. Bude záležet na nás, nakolik dokážeme v krátké době úspěšně vyřešit základní problémy socialistické pedagogiky a přenést je do výchovné praxe škol, mimoškolních výchovných zařízení i celé společnosti. Pedagogika je si vědoma svých velkých úkolů a velké odpovědnosti, kterou má před společností. Bude naší povinností na základě podrobného srovnávacího studia

vývoje socialistické pedagogiky a na základě komplexního pedagogického výzkumu rozpracovat jednotný výchovný systém závazný pro celou společnost na každém úseku jejího působení na jedince i kolektivy, abychom ve vzájemné kooperaci škol, mimoškolních zařízení, hromadných sdělovacích prostředků, kulturních zařízení a pracovišť dosahovali vysokých cílů komunistické výchovy ve prospěch socialistické společnosti a všech jejích občanů.

V nastávajícím údobí se jako zvláště významné rýsují tyto úkoly v dalším rozvoji pedagogických věd:

— Hluběji rozpracovat metodologická východiska socialistické pedagogiky na základě dialektického a historického materialismu a v plné šíři je promítnout do pedagogického výzkumu, do pedagogické teorie i do výchovné praxe. Významným článkem tohoto úkolu bude všestranný rozbor vývoje socialistické pedagogiky spolu s hlubokou kritickou analýzou buržoazní pedagogiky dvacátého století.

— Zvýšenou pozornost věnovat obecné pedagogice jako základnímu oboru v soustavě pedagogických věd, který poskytuje systémovou analýzu klíčových kategorií socialistické pedagogiky, uplatňujících se na všech úsecích výchovné práce s mládeží i s dospělými v socialistické společnosti. Je třeba plně docenit ideologickou, koncepční i koordinační úlohu obecné pedagogiky v rozvoji všech dílčích pedagogických disciplín.

— Soustavné badatelské úsilí zaměřit na teorii jednotlivých výchovných složek, zvláště na teorii výchovy světonázorové, politické a mravní, a to jak v obecné rovině, tak i v rovině konkrétního metodického rozpracování pro jednotlivé instituce, obory a sociální prostředí.

— Vedle obecné pedagogiky a obecné didaktiky jako teorie výchovy, vzdělání a vyučování v socialistické společnosti rozpracovat na odpovídající ideové a vědecké úrovni oborové pedagogiky a oborové didaktiky jako teoretická východiska výchovy a vyučování v jednotlivých oborech na všech stupních škol i v mimoškolních institucích a v hromadných sdělovacích prostředcích. Bez splnění tohoto naléhavého úkolu sebelepší a sebezdůvodněnější závěry obecné pedagogiky a obecné didaktiky nedosáhnou realizace v každodenní výchovné a vzdělávací praxi.

— Dořešit systém pedagogické přípravy učitelských a vychovatelských kádrů pro všechny stupně škol (včetně vysokých) a pro všechna mimoškolní zařízení. Současně dále prohloubit a odpovídajícími počty studentů dostatečně zajistit odborné studium pedagogiky na universitách jako předpoklad pro budování celé sítě vědeckých a odborných pedagogických pracovišť a pro adekvátní rozvoj pedagogického výzkumu a pedagogické teorie ve shodě s rostoucími potřebami vyspělé socialistické společnosti.

25 ЛЕТ ЧЕХОСЛОВАЦКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ ПЕДАГОГИКИ

В феврале 1973 года исполнилось 25 лет со дня событий, при которых в решительной классовой борьбе с реакцией победил рабочий класс руководимый КПЧ и одержал победу социализма в ЧССР. Педагогика также как политика и экономика прошедшего периода становилась одним из значительных факторов развития социалистического общества. Темп и успех социалистического строительства зависел так-

же от концепции и реализации нового коммунистического воспитания, от создания адекватных учреждений и от развития социалистической педагогики как науки, которая приносит комплексный анализ воспитательного процесса, его цели, средств, принципов, форм и методов.

Статья приносит доказательства о том, как в прошедший период в ЧССР всесторонне развивалось коммунистическое воспитание молодёжи и взрослых, как создавалась новая сеть социалистических воспитательных учреждений и как было достигнуто такого небывалого развития педагогики, её отдельных дисциплин и её научно-исследовательской базы. После преодоления экономического и идеологического кризиса в 1968/1969 гг. начинается в данное время следующее качественное развитие педагогики в тесном интернациональном сотрудничестве с Советским союзом и остальными социалистическими государствами.

25 JAHRE DER TSCHECHOSLOWAKISCHEN SOZIALISTISCHEN PÄDAGOGIK

Im Februar 1973 sind seit den historischen Tagen 25 Jahre vergangen, als die von der Kommunistischen Partei geleitete Arbeiterklasse im entscheidenden Klassenkampf gesiegt und den Sozialismus in der Tschechoslowakei errungen hatte. In der Entwicklung der sozialistischen Gesellschaft ist auch die Pädagogik — neben der Politik und Ökonomie — zu einem bedeutenden Faktor geworden. Das Tempo und der Erfolg des sozialistischen Aufbaus war neben anderen auch von der Konzeption und Realisierung der kommunistischen Erziehung, von der Errichtung adäquater Institutionen, sowie von der Entfaltung der sozialistischen Pädagogik abhängig, die sich mit der komplexen Analyse des Erziehungsprozesses, seiner Ziele, Mittel, Prinzipien, Formen und Methoden beschäftigt.

Der Artikel bringt zahlreiche Belege von dem breiten Aufschwung der kommunistischen Erziehung der Jugend und der Erwachsenen in der Tschechoslowakei während der vergangenen 25 Jahre, von der Bildung eines neuen Netzes sozialistischer Erziehungsinstitutionen aller Stufen und von der außerordentlichen Entfaltung der pädagogischen Wissenschaft, ihrer einzelnen Fächer sowie ihrer Forschungsbasis. Nach der Überwindung der ökonomischen und ideologischen Krisis in den Jahren 1968/69 kommt es in der gegenwärtigen Etappe zu einer weiteren qualitativen Entwicklung der pädagogischen Wissenschaften in enger internationaler Zusammenarbeit mit der UdSSR und den anderen sozialistischen Ländern.

